

Ludwig van Beethoven

Anton Diabelli'nin Bir Valsi Üzerine 33 Çeşitleme, Op. 120

Mart 1819'da Viyanalı müzik yayımcısı Anton Diabelli, Avusturyalı 50 besteciyi kendisinin yazdığı kısa bir dans ezgisi üzerine birer çeşitleme yazmaya davet etti. Bunların hepsini bir arada basmayı planlarken niyeti “vatansever bir antoloji” oluşturmak olduğu kadar ticariydi de: Ünlü besteciler ve piyanistlerin isimleriyle ön plana çıkacak böyle bir kitap, Viyana'da sayıları giderek artan amatör piyanistlere çekici gelecekti.

Diabelli tabii ki Viyana'daki en ünlü besteciden de bir çeşitleme istedi, fakat o sırada 48 yaşında ve tümüyle sağır olan Beethoven bununla ilgilenmedi. Diabelli'nin temasını zevksiz ve belirli notaların amaçsız tekrarından ibaret bulmuştu. Ancak bu küçük ezgiye baktıkça olanakları görmeye başladı. O sırada üzerinde çalıştığı Missa Solemnis'e ara vererek, temaya sadece bir değil, tam 20 çeşitleme yazdı ve Mayıs 1819'da bir kenara kaldırdı. Bundan üç yıl sonra, 1822'nin sonbaharında, Beethoven bu çeşitlemelere geri döndü. Kış boyunca çalışarak Diabelli'nin teması üzerine 33 çeşitlemeyi Nisan 1823'te, 9. Senfoni'sine başlamadan hemen önce tamamladı. Bu Beethoven'ın piyano için yazdığı son beste ve başyapıtlarından biri oldu. Diabelli, çeşitlemeler kitabını iki cilt halinde yayımladı: İlk cilt Beethoven'ın çeşitlemeleri ve ikincisi diğer 50 bestecininkilerdi. Czerny, Schubert, Liszt gibi bestecilerin de yer aldığı ikinci cilt bugün neredeyse tamamen unutulmuştur.

Beethoven, ilk başta küçümsediği tema hakkında fikrini hangi noktada değiştirdi bilinmemektedir ama bilinen şudur ki Beethoven, on altı ölçülük iki cümleden oluşan do majör tonda yavan bir vals ezgisini alıp melodik, ritmik ve armonik bileşenlerine ayırmış ve temanın durgun yüzeyi altında saklı kalmış olanakları keşfe koyulmuştur. Yapıtta Beethoven bir ritim detayını veya cümle dönüşünü yakalayıp onu çeşitlemenin temeli haline getirirken orijinal tema çoğunlukla ortadan yok olur. Bu çeşitlemelerden bazıları saniyeler içinde geçerken bazıları uzundur ve 33 çeşitlemenin toplamı 50 dakikayı bulur ki bu da Eroica Senfonisi'ne yakın bir süredir. Orijinal tema etrafında dönüp durması beklenen çeşitleme formu için bu olağandışı bir süredir ama Diabelli Çeşitlemeleri'nin bir başarısı da Beethoven'ın bunları, dinleyicinin yapıt boyunca müzikal ve duygusal bir yolculuğa çıkabileceği şekilde düzenlemiş olmasında yatar. Açılış çeşitlemelerinin çoğu hafiftir ve aynı duygusal kalıba sahiptir. 29. çeşitlemeye kadar biri hariç hepsi do majör tondadır. Yol boyunca Diabelli'nin orijinal teması dönüşüme uğrar: Beethoven onu hem üçlü hem ikili ölçülerde ele alır ve çeşitlemeler kimi zaman bildirimsel, kimi zaman arzulu, heyecanlı, güçlü veya dans ed gibidir.

Karşımıza bazı sürprizler de çıkar: 22. çeşitleme, Mozart'ın *Don Giovanni* operasının başlarındaki, Leporello'nun “Notte e giorno faticar” ariasının temasını bünyesine katmıştır ve 24. çeşitleme yavaş bir fughettadır (genellikle katı geliştirim kuralı olmayan küçük füg). Beethoven bu çeşitlemeler dizisinin “doruk noktasına” doğru ilerler: 29-31. çeşitlemeler daha yavaş bir tempodadır ve do minöre taşınır; bunların sonuncusu temanın 9/8'lik ölçüde, süslü, genişletilmiş halidir. Bu noktada, çok enerjik bir füg olan 32. Çeşitleme adeta patlar. Baş döndürücü enerjisi ve parlak mi bemol majöre ani atlayışı, Beethoven'ın tüm yapıt boyunca varmaya çalıştığı yeri işaret ediyor gibidir ama öyle olmaz. Füg kapanışa ulaşır ve Beethoven son çeşitleme için do majöre dönerek tam bir sürpriz yapar: Bu, yeni ufuklara açılmak yerine geçmiş yüzyılın müziğini hatırlatan dengeli bir *menuet*'tir. Bu dengeli *menuet*'le, Diabelli Çeşitlemeleri şaşırtıcı derecede sakin kapanışına kavuşur. Öncesinde gelen şiddetten sonra bu biraz garip olsa da yapıtı mükemmel şekilde bütünler. (Süre 50')

Konser öncesinde cep telefonlarının (ve diğer elektronik cihazların) kapatılması

veya sessiz duruma alınması önemle rica olunur. Konser sırasında fotoğraf çekilmesi, video ya da ses kaydı yapılması yasaktır.

Please turn off your mobile phone (and other electronic devices) or turn it to silent mode, prior to the start of the performance. Taking photos and video or audio recordings are not permitted during the performance.

47.
İSTANBUL
MÜZİK
FESTİVALİ
11-30
HAZİRAN
2019

**Festivalde sizi müziğe
bambaşka bir şekilde
yakınlaştıracak bu
sıradışı tecrübeyi
kaçırmayın!**

YAŞAMA ÖVGÜ HUMAN REQUIEM

RUNDFUNKHOR BERLIN

28 Haziran Cuma
29 Haziran Cumartesi
21.00, Zorlu PSM Turkcell Sahnesi

muzik.iksv.org

